

Uit: *Het Parool*, 6 maart 1973

Andreas Burnier: een werker

Klaas Peereboom

De schrijfster Andreas Burnier ontvangt me in een gebouw van de katholieke universiteit te Nijmegen, aan welke instelling zij onlangs – tot hoogleraar in de criminologie werd benoemd. Mevrouw Dessaur was reeds enige tijd lector. Haar roman-debuut *Een tevreden lach* leidde tot een bekroning met de Van der Hoogtprijs, haar denken als feministe tot de introductie van het begrip sexefascisme. Intimi loven haar intelligentie en charme – en haar werkkraft, verdeeld over een werkweek van zo'n zeventig tot tachtig uur.

Volledigheidshalve vraag ik allereerst welke haar voornamen zijn.

Prof. Dessaur: 'Ik heb geen voornamen. Officieel heet ik Catharina Irma en vóór de oorlog werd ik Irma genoemd, maar in de oorlog Ronnie – dat stond op een vals persoonsbewijs – en in mijn adolescentie werd ik door een aantal mensen Reinier genoemd omdat ik onder dat pseudoniem iets had geschreven en nu zeggen veel mensen Andreas tegen me. Eigenlijk ben ik dus naamloos en dat vind ik wel vreselijk. Dat is niet meer op te lossen. Als ik mensen ontmoet moet ik nog steeds op verschillende namen reageren. Dat geeft me het gevoel dat ik niet duidelijk herkenbaar ben.'

Welk beeld heeft zij van zichzelf?

Prof. Dessaur: 'Ik ben een werker. Het eerste woord dat me invalt is: werker. Ik ben een producent. En verder? Ach, ik ben iemand die zelden gelukkig is en dan niet goed weet waarmee dat samenhangt. Het zijn de momenten dat je denkt: hè wat heerlijk, dat je er bént. In elk geval ben ik in wetenschappelijke zin een nieuwsgierig mens – ik zou eigenlijk alles wel willen weten. Er zijn weinig dingen die me niet fascineren. Voor de rest ben ik vooral iemand die sterk in het verleden leeft.'

Wat voor een meisje is zij geweest?

Prof. Dessaur: 'Verlegen, en driftig. Ik heb veel gevochten als kind. Met jongens, niet met meisjes. Ik hoorde bij dat groepje, ik imitéerde niet dat ik een jongen was, ik hoorde er gewoon bij. Ik heb ook gevoetbald, op zo'n veldje, met twee jassen als goal'. Lacht bij deze

herinnering smakelijk, maar erg kort. Voegt er aan toe: ‘Ik heb heel lang gedacht dat ik waarschijnlijk imbeciel was. Ik was op een Montessorischooltje en toen dacht ik: ja maar misschien is dit een debielenschooltje en uit beleefdheid tegenover die zielige kinderen zeggen ze tegen ons dat het een Montessori-school is, maar hoe moet ik dat weten als ik debiel ben? Ik was toen een jaar of acht’.

Uit haar literaire werk valt te vermoeden dat zij liever een jongen zou zijn geweest.

Prof. Dessaur: ‘Ik vind dat je in de eerste helft van je leven een man zou moeten zijn en in de tweede helft van je leven een vrouw. Vrouwen zijn over het algemeen interessantere mensen. Het is fijner om vrouw te zijn, maar in de eerste helft van je leven is het heerlijk om die fysieke bewegingsvrijheid en veiligheid te hebben die jonge mannen hebben – het gevoel dat er eigenlijk niets kan gebeuren.

Ik ben dol op reizen en toen ik al in de dertig was ging ik naar Sicilië en zo. Maar daar ben je op je dertigste zoals op je achttiende in West-Europa, gewoon een opgejaagd stuk vee. Als ik daar als man naartoe was gegaan dan had ik daar ontspannen kunnen zitten terwijl ik nu alleen maar in paniek was, en op de vlucht. Dat vind ik mensonwaardig. Dat háát ik’.

Waarom zouden vrouwen, in het algemeen, interessantere mensen zijn?

Prof. Dessaur: ‘Ik heb de indruk dat vrouwen iets minder afgestompt en minder ingesnoerd raken dan mannen als ze wat ouder worden. Ze blijven meer open, ze houden iets meer het kind-in-zichzelf intact. De meeste mannen verharderen, door hun werk. In elk geval ben ik erg blij dat ik in mijn tweede levenshelft een vrouw ben’.

Wat dient men onder sexefascisme te verstaan?

Prof. Dessaur: ‘Dat hangt samen met een, misschien aanvechtbare, definitie van fascisme en die definitie is: het discrimineren op niet ter zake doende, lichamelijke kenmerken. Ik vind dat we in een cultuur leven die verre van neutraal is, maar integendeel zéér gepolariseerd naar de masculinistische kant. En ik zie het feminisme als een enigszins extreme tegenkracht, waarbij het feminisme naar mijn gevoel iets dichterbij het midden staat dan dat masculinisme, maar dat kan partijdigheid zijn. Onze cultuur is zo vanzelfsprekend masculinistisch dat men altijd gedaan heeft of het feminisme iets bijzonders was. Het was óf geweldig, of heel érg, maar het moet altijd verdedigd of uitgelegd worden in een cultuur die het masculinisme als norm aanneemt. Dat doet me een beetje denken aan mensen die zeggen: ik lees de NRC en ik stem op de VVD, dus ben ik neutraal. Onze masculinistische cultuur discrimineert iets meer dan de

helpt van de mensheid op, naar mijn smaak, nu niet meer ter zake doende lichamelijke kenmerken. Dat die cultuur zo geworden is als hij is, is historisch verklaarbaar. De geringere spierkracht van vrouwen en het eeuwig zwanger zijn van vrouwen leidden tot een bepaalde rolverdeling, maar deze factoren spelen geen rol meer, we leven nu in een andere maatschappij. Die oude cultuur gaat echter volgens de wet der traagheid nog door. Daar moeten vrouwen iets aan doen’.

Enige verschillen tussen mannen en vrouwen zijn nog steeds terecht van kracht.

Prof. Dessaur: ‘Er zijn inderdaad, gemiddeld, verschillen tussen man en vrouw, maar er is een geweldige overlap. Persoonlijk vind ik vele traditionele mannelijke eigenschappen als actief zijn, avontuurlijk zijn, risico’s durven nemen, iets opbouwen, iets maken, dat vind ik allemaal prettiger dan lief, decoratief, zorgend aanwezig zijn – hoe belangrijk dat ook is. Het laatste wordt wel zeer ondergewaardeerd. Eigenlijk moet het feminisme op twee punten strijden: voor een betere waardering van de traditionele vrouwelijke rol én voor de vrijheid van die dertig of veertig procent vrouwen die het anders willen. Hetzelfde geldt trouwens voor de mannen. Ik denk opeens aan al die jongetjes op de lagere school bijvoorbeeld, die eigenlijk een hel doormaken omdat ze helemaal niet willen voetballen niet willen vechten, maar toch moeten omdat ze naar sekse worden opgedeeld. Waarom kunnen die jongetjes niet met die touwtje springende meisjes meedoen zonder dat ze gepest en geëtiketteerd worden? Waarom worden velen van ons nog steeds met hun lichaam gepest? Het is toch zo dat je als man of als vrouw een enorme hoeveelheid verwachtingen opgeplakt krijgt louter op grond van je fysieke kenmerken, verwachtingen die je soms of vaak helemaal niet wilt waarmaken, niet kunt waarmaken. Het gevolg is dat men zich verschrikkelijk schuldig voelt, een falend mannetjesdier, of een falend vrouwtjesdier. Het is allemaal tijdsverlies, energieverlies. Het kost mensen tien jaren van hun leven of zo om daar weer overheen te komen’.

Waarom is zij, vrij laat, gaan schrijven?

Prof. Dessaur: ‘Ik wou eens weten wat ik écht dacht, ik wou orde op zaken stellen, ik had behoefte aan reflectie, maar het was helemaal niet de bedoeling om het uit te geven. Heel toevallig kwam ik in aanraking met Reinold Kuipers van Querido – hij was in gesprek met iemand anders – en niet minder toevallig vroeg hij of ik misschien ook een manuscript had liggen. Zo is het gegaan’.

‘Ik ga er mee door, ik heb een vijfde boek op stapel staan. Maar mijn werk als hoogleraar vraagt veel tijd, en vooral een soort oriëntatie, een soort wakkerheid die het moeilijk maken

om tegelijkertijd te schrijven. Dat schrijven haal je toch duidelijk een andere bewustzijnslaag dan waarmee je overdag functioneert. Als schrijfster moet ik het meer van de vakantie hebben’.

Zij vindt vrijwel alles fascinerend. De kabinetsformatie ook?

Prof. Dessaur: ‘Daar word ik doodziek van. Als ooit het masculinisme zijn decadentie en zijn impotentie en zijn verloedering heeft gedemonstreerd, dan is het toch wel nu, met deze absurde opvoering. Kijk, als men nu een klein beetje zin had om echt iets te laten gebeuren, om niet alleen maar posities in te nemen en elkaar toe te spelen, maar zakelijk de problemen aan te pakken, dan zou het toch wel sneller zijn opgelost. Die verschillen tussen die partijprogramma’s zijn inderdaad niet zo verschrikkelijk groot – dat ben ik met formateur Burger eens. Maar wat er nu gebeurt is zo’n ontzettende flauwekul, zo’n ongelofelijke non-issue, dit soort touwtrekkerij, daar word ik echt beroerd van’.

Zouden vrouwen een dergelijke problematiek iets begaafder aanpakken?

Prof. Dessaur: ‘Als nu vrouwen eindelijk eens mee mochten doen en mee mochten denken, dan zouden ze zo’n geweldige zin hebben – neem ik aan – om aan de slag te gaan, dat dit soort tijd vermorsen gewoon niet zou gebeuren. Maar misschien zie ik dat te optimistisch. In elk geval moet men niet te lang achtereen politicus zijn. Mensen die met krankzinnigen werken moeten dat ook niet langer dan een paar jaar doen. Dan hebben ze minstens een jaar nodig om te herstellen, iets anders te doen, want het is besmettelijk werk. En dat vind ik ook van de politiek. Je moet het enige jaren doen om een zekere continuïteit te kunnen garanderen, maar het is krankzinnig om dat je hele leven te doen. Op zijn minst moeten politici om de vier, of paar jaar er een jaar uittrekken om te genezen, om afstand te nemen van wat ze eigenlijk aan het doen zijn, om goed te begrijpen waar ze mee bezig zijn en om een beetje te ontkomen aan het gedrag dat van hen wordt verwacht en dat lang niet altijd bemoedigend is’.

Is zij politiek geëngageerd?

Prof. Dessaur: ‘Politiek zou ik me het gelukkigst voelen in een partij, als die bestond, die het vacuüm zou opvullen tussen D’66 en de VVD. De VVD is mij te rechts. Mijn bezwaar tegen D’66 is dat het ’n ineffectieve partij is. Als openbrekende partij hebben zij stellig goed werk gedaan, maar ze hebben zichzelf nu overleefd. En ik zie niets in die associatie met de Partij van de Arbeid. Ik beschouw mezelf als links-liberaal, wat in de ogen van marxisten erg rechts is en in de ogen van rechtse mensen erg links’.

‘Waar ik van walg in het linkse, is de geestelijke terreur en de sociale terreur die er zal komen als ze het winnen – dat is niet ingebouwd in de papieren ideologie, maar wel in de realiteit. Als ik kijk naar wat er gebeurt in Rusland, in alle landen achter het ijzeren gordijn, in China, in Cuba, in Tanzania, enzovoort, die geestelijke onvrijheid, dat vind ik verschrikkelijk. En op het meer platvloerse vlak: ik ben er tegen dat mensen meer dan de helft van hun inkomen aan de gemeenschap afstaan. Er moet een behoorlijk marge, vrijheid zijn om bij wijze van spreken het geld in het water te werpen of op te eten of aan een bedelaar te geven. Dat moet je zelf kunnen beslissen’.

‘De maatschappij waar de Partij van de Arbeid, de PPR en zo naar toe willen dat is een maatschappij waarin mensen op den duur onherroepelijk achtennegentig procent van hun inkomen aan de gemeenschap zullen geven en die gemeenschap zorgt dan perfect voor ons – ieder mens heeft een heerlijk huis, een prachtige auto en een schitterend zeewaardig jacht, maar zo’n maatschappij staat mij in het geheel niet aan. Ik ben voor een grotere bewegingsmarge’.

‘Ik ben zelf heel arm geweest en nu relatief welvarend, ik weet dus precies wat het is om in verschillende economische lagen te zitten, maar ik geef zeer de voorkeur aan grote armoede met een hoge mate van sociale keuzemogelijkheden en vrijheid boven een welvaart die mij toebedeeld wordt. Daar zie ik gewoon niets in. Ik heb net een artikel gelezen over het nivelleren van alle hogere inkomens – dan kreeg iedereen een dubbeltje of zoiets meer. Het was fijn tegen de jaloezie, begreep ik. Het hielp dus niet economisch maar het was goed tegen de jaloezie. Dat vind ik van een infantilisme, daar doe ik niet aan mee’.